

ACTA DE RETORN DE RESULTATS

Segon seminari "L'educació per al desenvolupament en els estudis de grau.
Construint una universitat crítica i compromesa"

9 de juliol de 2015

Campus de la Ciutadella UPF, Barcelona

1. Presentació del document

El passat 9 de juliol es va celebrar a Barcelona el segon seminari de treball "L'educació per al desenvolupament en els estudis de grau", amb la participació de 34 professionals procedents de les diferents universitats públiques catalanes, d'entitats amb expertesa en EpD i d'altres agents de l'àmbit de l'educació superior. El seminari va estar organitzat per la FAS, amb la col·laboració de la UPF Solidària, l'ACUP, EduAlter, el Projecte GDEE de la UPC i el suport de l'Ajuntament de Barcelona i l'ACCD.

Aquest segon seminari convidava a fer un exercici de continuïtat respecte del realitzat prèviament el mes de gener, seguint una lògica de procés participatiu que permetés avançar cap a la concreció de propostes d'actuació per fomentar la integració curricular de l'EpD a les nostres universitats. Els objectius del seminari es definien així:

- Presentar la diagnosi "L'EpD a la Universitat. Impulsant l'educació crítica i compromesa als estudis de grau", sobre l'estat d'implementació, possibilitats i estratègies a les universitats públiques catalanes.
- Introduir nous elements que esdevinguin útils per a la definició de propostes d'actuació, a partir del coneixement i la discussió d'iniciatives complementàries liderades per actors implicats en l'espai de treball.
- Definir línies d'acció i articular propostes concretes que afavoreixin la integració de les perspectives de l'EpD en l'àmbit formal universitari, partint dels exercicis de reflexió i les recomanacions apuntades anteriorment.

Aquest document vol ser una primera acta de retorn dels resultats del seminari, pensat perquè pugui completar-se a partir de la revisió i els suggeriments de les persones que van participar-hi. També vol ser útil per mantenir informades aquelles persones que, malgrat no van poder assistir-hi, han mostrat interès en seguir el procés i participar en futures trobades. Us convidem, doncs, a fer qualsevol aportació que ens permeti poder millorar el document.

2. Resultats del seminari

2.1 Presentació de la diagnosi

La Rita Villà (FAS) va presentar part dels resultats de la recerca "L'EpD a la Universitat. Impulsant l'educació crítica i compromesa als estudis de grau. Diagnosi de l'estat actual d'implementació, possibilitats i estratègies en l'educació formal de les universitats públiques catalanes", realitzada amb la participació de l'ACUP i de les oficines de cooperació de les universitats públiques catalanes. La diagnosi aporta una

fotografia sobre la presència de continguts amb perspectiva d'EpD als currículums universitaris actuals, informació descriptiva addicional sobre exemples de bones pràctiques, i ofereix un conjunt de recomanacions elaborades a partir dels resultats del primer seminari de treball, entre d'altres.

Es va destacar la necessitat de fer difusió dels resultats de l'estudi a diversos contextos institucionals en tant que eina per donar força a les dinàmiques que estem impulsant.

També es va comentar l'interès de mantenir un anàlisi viu, que reculli els canvis en els plans d'estudis i incorpori les noves iniciatives que es vagin duent a terme. No es va concretar, però, com podria realitzar-se aquesta actualització constant.

Des de la FAS ens posem a disposició de qui ho consideri convenient per presentar els resultats de la diagnosi a diversos contextos, i disposem també d'exemplars limitats en paper i de la publicació digital que incorpora les taules amb tots els resultats del qüestionari a estudiants: <http://www.uab.cat/doc/diagnosiEpDuniversitats>

2.2 Concreció de propostes d'actuació

El següent pas va consistir en un exercici de concreció de propostes. Per dur-lo a terme es van presentar les recomanacions de la diagnosi reformulades en 4 eixos de treball / objectius estratègics:

1. Eix polític: institucionalitzar l'EpD en la política universitària
2. Eix pedagògic: facilitar la introducció de l'EpD a l'aula universitària
3. Eix participació: fomentar la implicació d'estudiants en aquests processos
4. Eix xarxes: enfortir les relacions de treball conjunt entre entitats i universitat

L'enfocament del seminari es va basar en el treball sobre dos primers eixos (polític i pedagògic), proposant l'abordatge dels altres de manera transversal. Els dos eixos principals es van treballar mitjançant una dinàmica dividida en dos moments, a partir de la conformació de dos grans grups.

En un primer moment, a l'interior de cada grup-eix, es van presentar algunes experiències complementàries que s'havia considerat podien aportar nous inputs que nodrissin el treball de concreció posterior. En un segon moment, es van crear petits grups de treball per pensar quines propostes d'actuació es podien dur a terme en el marc de cada eix de treball. Finalment les diferents propostes es van presentar en plenari, es van discutir i es va realitzar un exercici de prioritització.

Primera part: Coneixement i discussió d'experiències complementàries

S'introdueixen diferents iniciatives en marxa directament lligades amb els continguts de cada eix.

- 1) Eix polític: institucionalitzar l'EpD en la política universitària
 - L'Agustí Pérez Foguet va parlar d'alguna de les línies de treball sorgides dels resultats del [Projecte Global Dimension in Engineering Education - GDEE](#). A la UPC ja hi ha incorporada una competència transversal relacionada amb la sostenibilitat i el compromís social, però cal assegurar que aquesta es compleix més enllà de la seva inclusió als documents. Perquè això sigui així cal pressionar perquè les entitats socials formin part de les comissions de garantia dels plans d'estudi, tal i com ja recomana l'OCDE, i aquestes no estiguin formades només per representants d'empreses com passa actualment al nostre context. Els membres del GDEE participen d'una xarxa que està fent

incidència a nivell europeu perquè aquesta inclusió sigui un requisit que vingui des de la política comunitària.

- La Nadja Gmelch, en tant que representant de l'Associació Catalana d'Universitats Públiques, va presentar la creació d'un nou grup de treball en EpD en el marc de l'ACUP, que es posarà en marxa a principis del curs vinent amb l'objectiu de treballar conjuntament des de les diferents universitats per la institucionalització de l'EpD. El grup estarà format per representants de les vuit universitats públiques agrupades en l'ACUP. Es preveu que hi haurà, per una banda, responsables polítics tant de l'àmbit acadèmic, com de la recerca i de la cooperació universitària per al desenvolupament, així com responsables tècnics i experts en EpD.

2) Eix pedagògic: facilitar la introducció de l'EpD a l'aula universitària

- En Mariano Flores, d'EduAlter, va presentar el nou banc de recursos pedagògics en EpD que l'entitat està creant i el procés dut a terme per a la definició dels criteris dels materials que s'hi trobaran. Aquesta plataforma web, que entrarà en funcionament en els propers mesos, inclourà una col·lecció EpD i Universitat que s'està preparant amb la col·laboració de la FAS.

Segona part: Definició i desenvolupament de les propostes

Es van crear un total de cinc subgrups de treball, tres per l'eix polític i dos per l'eix pedagògic, que van elaborar les següents propostes:

Eix polític:

- 1) Treballar per garantir l'accés de tots els estudiants a assignatures d'EpD
 - Creació d'un catàleg que reculli totes les assignatures amb contingut EpD que formen part dels plans d'estudis
 - Potenciar la possibilitat de "compartir assignatures", a partir de possibilitar que siguin cursades per estudiants de diferents graus i fins i tot de diverses universitats
 - Per fer-ho possible cal treballar la col·laboració de diversos actors: estudiants, tercer sector i professorat, per tal de fer pressió als rectorats i promoure que es realitzi la institucionalització de la proposta i el reconeixement de l'EpD com un valor afegit.
- 2) Fer lobby en els òrgans de govern universitaris, aprofitant la conjuntura positiva en Responsabilitat Social Universitària (RSU)
 - Buscar espais de trobada entre universitats i societat civil
 - Detectar i aprofitar canals existents (consells socials, oficines de cooperació, associacions d'estudiants, consell de cooperació...)
 - Promoure i realitzar campanyes externes que es dirigeixin a les universitats
- 3) Demanar a l'AQU l'elaboració d'una guia tècnica per a la incorporació de l'EpD a la universitat, bé sigui en forma de llibre blanc, recomanacions o similars
 - Elaborar una carta per l'AQU exposant els resultats del seminari

- Buscar el recolzament de les institucions
- Tenir l'estratègia preparada per després de les eleccions

Eix pedagògic:

- 4) Oferir formació permanent del professorat, tant pel que fa a valors com en les habilitats pedagògiques, incidint en:
 - Sensibilització
 - Integració curricular
 - Treball amb professorat novell
 - Aplicabilitat a la docència
 - Reconeixement acadèmic
 - Buscant col·laboracions entre els ICE, oficines de cooperació i entitats
- 5) Crear materials adaptats al currículum d'assignatures
 - Amb la creació d'un grup de treball interdisciplinari, format per professorat de diferents facultats, pedagogs i els ICE
 - Un grup que tingui reconeixement en el currículum del professorat implicat

2.3 Priorització de les propostes

Un cop exposades les diferents propostes en plenari es demana si n'hi ha alguna altra que no s'hagi desenvolupat en el si dels subgrups i es considera d'interès per sumar al llistat. S'afegeixen dues propostes: 6) Elaborar un estudi bibliomètric sobre EpD, i 7) Crear indicadors que permetin el seguiment de l'evolució de les assignatures existents amb contingut EpD.

Es realitza un exercici de doble priorització de les propostes, amb aquestes pautes: a) Quina proposta crec que és més rellevant i factible (prioritat), b) Amb quina crec que puc contribuir més (aportació).

Resultats de la priorització

Proposta	Prioritat	Aportació	TOTAL
Garantir l'accés a assignatures EpD	3	0	3
Fer lobby als òrgans de govern	11	7	18
Demandar a l'AQU una guia tècnica	6	4	10
Oferir formació permanent al professorat	5	7	12
Crear materials adaptats al currículum	0	2	2
Fer un estudi bibliomètric sobre EpD	0	1	1
Crear indicadors per seguiment assignatures	0	2	2

2.4 Continuïtat i organització

L'exercici va servir per conèixer quines eren les línies de treball específiques que cadascuna de les persones participants considera prioritàries, en quins espais pot ser més fàcil trobar sinergies a curt termini i quins aspectes hem de treballar a nivell

individual buscant complicitats puntuals. També va ser útil per poder donar pistes sobre les prioritats que pot assumir el nou grup de treball d’EpD en el si de l’ACUP.

Es va plantejar una discussió oberta sobre les possibilitats de vincular el desenvolupament i la implementació de les propostes més votades amb una coordinació en el marc de les institucions que ja formen part de la xarxa dels seminaris (ACUP, LaFede, AQU...) o de conformar comissions específiques, que puguin treballar-ho de manera paral·lela. Finalment, es van recollir alguns compromisos.

A nivell d’universitats, es va considerar que l’espai més adient de treball hauria de poder ser el futur grup d’EpD – ACUP. L’Agustí Pérez Foguet es va comprometre a liderar una línia de treball que persegueixi la implicació de l’AQU, demanant-li la realització d’una guia que promogui la incorporació de l’EpD als plans d’estudi universitaris. I la FAS va assumir l’organització d’un tercer seminari general el curs vinent, per donar continuïtat a les trobades i seguir avançant de manera conjunta.

A nivell d’entitats, es va fer una demanda específica a la Fede.cat, relacionada amb la creació d’una comissió que uneixi universitats i entitats socials i que sigui el nucli d’un moviment liderat per la societat civil que insti a les universitats als canvis que estem demanant. Diversos participants van expressar que sortien amb idees clares de com enfocar el treball des de les seves entitats.

Per últim, es va recordar que, fruit d’una de les propostes del primer seminari, s’havia creat recentment una xarxa virtual “EpD i Universitat” a la plataforma LinkedIn, que vol ser una eina d’intercanvi d’informacions i discussió entre els membres del seminari i altres agents relacionats amb l’EpD en l’entorn universitari. Enllaç xarxa virtual: <https://www.linkedin.com/grp/home?gid=8346062>

2.5 Avaluació del seminari

El seminari va tancar-se amb una enquesta d’avaluació que volia recollir les impressions de les persones assistents, detectar els punts forts i els aspectes a millorar de cara a l’organització de properes trobades. Compartim a continuació els resultats d’aquestes enquestes.

3. Resultats de les enquestes

	De 0 a 5	Comentaris
Estructura general del seminari	4,4	Poc temps pel treball en grups. Participatiu i rellevant. Prou coordinat i gestionat. Seria bo introduir petites pauses. Molt apretat Bona temporització.
Continguts i aspectes treballats	4,24	Els objectius finals han quedat poc clars. Molta participació perquè era atractiu de seguir. Bona divisió de continguts. Potser ha faltat aportació per part dels participants. Crec que s'han concretat prou accions i objectius. Eix pedagògic una mica tou.
Metodologia emprada	4,08	Efectiu i àgil treballar en grups. La resta una mica feixuc. Es podria fer més flexible. M'ha agradat molt la dinàmica de presentació! Metodologies coherents, productives. Molt ben facilitat! S'ha fet un pèl llarg. Potser caldria dividir la tanca i fer grups. Presentació massa llarga. Potser excessivament pautaada. M'ha semblat positiu que es pogués modificar l'estratègia. Falta més "cercania" La sessió final se'ns ha desbordat. Dinamització molt bona, però en alguns aspectes a millorar.

Aspectes positius a destacar

- La visió pragmàtica de la proposta i la voluntat d'acomplir uns objectius. La concreció amb el calendari/horari.
- Voluntat de crear espais relacionals i amb responsabilitat compartida.
- Els temes tractats són centrals / crítics per una estratègia coherent per avançar.
- Grups de treball.
- Coneixença de persones que treballen en EpD.
- Ambient propositiu i positiu.
- Espais adequats.
- Molt interactiu, amb capacitat d'articular propostes concretes, molt bé!
- Logística molt bé! Gestió del temps encertada i rigorosa. Espai molt adequat.
- Objectius i continguts ben centrats, més definits que al primer seminari. Felicitats i gràcies!
- Hem pogut concretar propostes.
- Consens al voltant de la incidència política i social.
- Oportunitat per conèixer millor a persones amb les que vam coincidir al primer seminari. Fer xarxa!
- Només el fet de coordinar aquestes jornades ens ha servit internament per adonar-nos que havíem llençat la tovallola a nivell de la UAB, i que ens hem de tornar a posar les piles (conscienciació i motivació)
- Hem aconseguit en un matí definir una mena de pla estratègic de prioritats. Crec que ha estat una feina molt efectiva (definició d'objectius i priorització)
- Útil per mapejar actors (teixir xarxes)
- La metodologia i la dinamització dels debats.
- La implicació dels participants.
- Que sigui punt de treball a partir d'un diagnòstic i no de propostes "buides". Veient la foto és més fàcil construir i fer propostes.
- Claredat en l'exposició.
- Participació.
- Diversitat dels participants.
- Bona gestió del temps.
- Concreció en accions. Encara que no sigui amb tot el desplegament que segurament caldria, crec que s'ha avançat força en tot el tractament de "què volem fer" i com continuar.
- Clima i predisposició.
- Espais de debat i conversa interessants.
- Bona facilitació.
- Participació.

- Estructura per prioritzar / focalitzar.
- Participació dels assistents.
- Bon nivell de debat. Temes molt interessants.
- Organització i feina de la FAS.
- Treball comunitari.
- Metodologia i barreja de petits grups i grans.
- Capacitat de treball conjunt de diferents actors.
- Intercanvi d'experiències i contactes. Començar a teixir xarxa.
- Temes tractats.
- Dinàmic / Facilitador.

Aspectes a millorar

- Potser caldria treballar una mica més el treball previ i post seminari.
- Incorporar a la metodologia algun treball previ online.
- Masses coses a treballar i poc temps.
- Participació agents amb "poder" de decisió.
- S'hauria d'haver articulat una proposta més clara de continuar o almenys facilitar la metodologia.
- Preparació prèvia dels participants, es podria aprofundir més si haguéssim treballat alguns aspectes abans de venir (no venir tant a l'expectativa).
- Un seminari d'un dia ens permetria anar més relaxades.
- Res, ha estat fantàstic.
- La gestió del temps en el debat final (però tampoc ha estat malament).
- Sí (potser) s'hagués recollit expectatives de treball conjunt futur abans, durant la trobada haguéssim pogut concretar més.
- Recollir abans de la trobada un llistat d'accions EpD que estiguin previstes el proper curs, així es tindria diagnòstic + planificació d'accions individuals.
- Finalitat en el procés de seguiment.
- Amb interrogant: composició dels participants, molt institucionals potser?
- Objectius compartits de la trobada.
- Caldria una ronda / sessió per perfilar una mica més el quadre final.
- Pocs participants no universitaris.
- Ha faltat més temps de treball en els grups petits.
- Potser no teníem clar quines serien les conseqüències del conjunt de propostes finals.
- Crec que a la primera part s'ha fet servir temps que després ha mancat.
- Com tancar el seminari.
- Més temps, més aprofundiment.
- Noves metodologies, o plantejaments, per trobar concrecions finals i plantejaments de

futur.

- Més diversitat dels actors participants. Per exemple, més professorat universitari, algun representant d'estudiants.
- Diferenciació agents / Participació / Intresem.

Altres aspectes a comentar

- Com difondre el treball fet a les nostres institucions / centres?
- Felicitats! A les facilitadores i a l'estudi fet!
- Qüestionari o dinàmica d'expectatives a l'inici del seminari, sol ajudar a enfocar debats. Ho podríem pensar per al tercer.
- Felicitats per l'organització. Gràcies!
- No acabo d'entendre perquè el lideratge l'ha de portar algú altre que no sigui la UAB, ja que ho teniu molt apamat.
- No entenc perquè es busca un lideratge. El líder no és la FAS?
- No m'ha semblat útil la presentació del banc de recursos.
- Definir un espai / trobada que sigui liderat pels participants (tipus una coordinadora o secretariat) amb reunions cada 3-4 mesos.
- Ha faltat un pas més en la concreció. Cap compromís objectius, calendari...
- Intentar començar de forma puntual.
- Entenc que per donar continuïtat a aquests seminaris en el temps, n'hauria d'assumir l'ACUP l'organització i la feina perquè no recaigui en la FAS sempre.
- Crec que seria bo introduir fruita a l'esmorzar.
- Molt bona feina!
- Més continuïtat, seguiment, comunicació breu i permanent.
- M'ha semblat molt interessant. Seguim en contacte. Gràcies!